

Čeština a angličtina v Chemických listech

Přáním autora tohoto úvodníku je vyvolat diskusi na téma vzájemného vztahu odborné češtiny a angličtiny, a to jak z obecného hlediska, tak i z hlediska Chemických listů. I redakce uvítá, pokud se k tématu vyjádří co nejširší čtenářský okruh. Jsme si vědomi toho, že se jedná o kontroverzní téma.

Není pochyby, že čeština (event. slovenština), která v ChL převládá, se v našem oboru stále uplatňuje (v průmyslu, vědě i školství) a bude dlouho uplatňovat (na rozdíl třeba od Holandska, kde – díky pokročilejší globalizaci a velkému vlivu nadnárodních podniků v zemi – je vliv angličtiny nepoměrně větší než u nás, a to i ve vysokém školství). V případě našeho Bulletinu, který je čtyřikrát do roka součástí čísla, je čeština samozřejmostí. Jeho působení jako pojítka naší odborné obce je nezastupitelné a nemělo by asi smysl měnit nějak zásadně jeho podobu.

Ovšem v případě vlastních ChL, zejména přehledných článků, lze zaznamenat i názor, že exkluzivní postavení češtiny (slovenštiny) je poněkud diskutabilní, zejména v dlouhodobé perspektivě. Je součástí stávající redakční politiky ChL, že přehledy psané jinak než česky publikujeme jen zřídka. Podmínkou pro otištění anglicky psané práce v ChL je, přirozeně vedle dobré kvality, také to, že součástí autorského kolektivu je cizinec, anebo že je práce napsána na vyžádání.

Autor tohoto úvodníku přiznává, že patří k těm, kteří by anglicky psané přehledné články v ChL rádi viděli častěji, a to z následujících důvodů:

- Domnívám se, že by se zvýšila pestrost témat. Je pravda, že ChL mají být zrcadlem české chemie, ale mnohé z článků, které nyní otiskujeme, osloví jen nevelké procento čtenářů, protože jsou velmi úzce zaměřeny. Přehledy by měly být určeny jako základní informace o dané tematice pro co nejširší skupinu čtenářů-chemiků, nejen pro specialisty v daném oboru. Rozšíření příspěvatelské obce ChL o anglicky píšící autory by nám, doufám, umožnilo provádět výběr z většího počtu článků.
- Jedním z důležitých úkolů ChL je i péče o kulturu českého odborného jazyka, který se – zejména v posledních desetiletích – vyvíjí pod silným tlakem angličtiny. Pokud by anglicky psaný článek byl otištěn v případě potřeby s určitým poznámkovým aparátem dodaným redakcí (např. poznámky pod čarou, slovníček obtížnějších výrazů a zkratk, podrobnější český abstrakt nebo i dvojjazyčné legendy k obrázkům či tabulkám apod.), umožnilo by to jazykově méně zdatným čtenářům plynulejší četbu a hlavně – redakce by mohla snáze sledovat a případně ovlivňovat termino-

logický vývoj naší odborné mateřštiny, takřkajíc „na pozadí“ angličtiny, která, ať se nám to líbí nebo ne, už dávno dominuje. Naše doporučení pro českou odbornou terminologii, např. pro použití nových zkratk, jsou dosud spíše náhodná a nesystematická^{1,2} a navrhovaný způsob by umožnil předkládat terminologické návrhy na konkrétních příkladech.

- Možná trochu podceňujeme jazykové schopnosti našich čtenářů: jsem přesvědčen, že každým rokem přibývá mladých lidí, kteří odbornou angličtinou slušně vládnou. I oni by však myslím přivítali, kdyby se ChL ujaly role jakéhosi terminologického „aktualizátora“. Jsem si vědom toho, že existuje řada protiargumentů:
 - Ve světě existuje mnoho kvalitních a dobře zavedených referátových časopisů vycházejících v angličtině. ChL by se musely postupně stát časopisem natolik prestižním, aby uznávání zahraniční autoři měli zájem u nás publikovat, tím spíše, že nejsme schopni nabídnout honorář. Zde by šlo zřejmě o velmi dlouhodobý proces, ale proč a priori rezignovat? Nároky by redakce mohla zvyšovat postupně, tak jak by se ChL zaváděly v mezinárodním měřítku.
 - Pokud se týče domácích autorů (ale i zahraničních), je zde nebezpečí, že by se ChL mohly stát odkladištěm neúspěšných referátů, které byly původně odeslány do některého prestižního časopisu a poté odmítnuty. Otázkou však je, jestli úroveň těchto prací by byla nutně horší než úroveň určité části stávajících (český psaných) příspěvků. Podle mých zkušeností platí, že pokud se český autor odhodlá něco napsat anglicky, věnuje tomu obvykle více péče.
 - Také časopis Collection of Czechoslovak Chemical Communications otiskuje přehledné články v angličtině. Je ovšem třeba vidět, že to není hlavní poslání tohoto časopisu a že např. v prvních čtyřech číslech letošního roku vyšel jediný referát.
 - Je otázkou, do jaké míry by čeští autoři anglických přehledů byli ochotni spolupracovat na zmíněném poznámkovém aparátu, pokud by takový aparát byl v daném případě nutný.
- Nemyslím si, že bychom měli ChL překotně otevírat angličtině – bylo by dobré být trochu konzervativní a samozřejmě pečlivě vybírat. Ale přimlouval bych se za to, abychom to vyzkoušeli.

Jiří Podešva

1. Podešva J.: Chem. Listy 97, 245 (2003).
2. Chuchvalec P.: Chem. Listy 98, 319 (2004).